

впаки, відсутність) у кожному конкр. випадку причин. зв'язок між суспільно небезпеч. діянням і його наслідком. Встановлення цього зв'язку між діянням і суспільно небезпеч. наслідками дає підстави констатувати наявність об'єктивної сторони злочину з матеріальним складом. За цими ж правилами має встановлюватися причин. зв'язок між діянням і шкодою, яку діяння фактично спричиняє об'єкту крим.-прав. охорони у злочинах з форм. складом, що надзвичайно важливо для оцінки сусп. небезпечності вчиненого діяння.

Лит.: Церетели Т. В. Причинная связь в уголовном праве. М., 1963; Малинин В. Б. Причинная связь в уголовном праве. СПб., 2000; Ярмиш Н. Н. Теоретические проблемы причинной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ). Х., 2003; Музика А. А., Багиров С. Р. Причинная связь: уголовно-правовой очерк. Хмельницкий, 2009.

М. І. Панов.

ПРОВОКАЦІЯ ПІДКУПУ – передбачений ст. 370 КК злочин, який посягає на сусп. відносини, що забезпечують нормальну служб. діяльність в органах держ. влади, місцевого самоврядування, ін. юрид. особах як публ., так і приват. права, або на відносини, що забезпечують нормальну профес. діяльність осіб, які при її здійсненні наділяються правомочностями з надання публ. послуг.

Об'єктивна сторона П. п. характеризується лише активною формою поведінки – діями, які полягають у підбуренні, тобто схиланні певним способом однієї чи декількох осіб (формуванні у них наміру, прагнення, бажання, рішучості) до вчинення одного або де-

кількох таких злочин. діянь, як: а) пропозиція, обіцянка чи надання неправомірної вигоди (ч. 1 і 2 ст. 368³, 368⁴, ст. 369 КК) або б) прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди (ст. 368, ч. 3 і 4 ст. 368³, 368⁴ КК).

П. п. є спец. видом підбурювання до злочину, передбаченим в окр. нормі (ст. 370 КК) Особл. част. КК як самот. склад злочину. Тому дії провокатора підкупу мають відповідати ознакам підбурювання до злочину, зазначеним у ч. 4 ст. 27 КК, а способом їх вчинення можуть виступати: прохання, умовляння, порада, пропозиція, рекомендація, підкуп, вказівка, вимога, розпорядження, наказ, погроза, примус тощо. Не виключається й такий спосіб П. п., як обман, коли винний провокує особу до вчинення злочину, надаючи їй неправдиву інформацію про можливість вирішення тих чи ін. питань лише завдяки наданню неправомірної вигоди. Усі ці способи за своїм характером полягають або у переконанні, або у примусу. Якщо способом П. п. є віддання наказу, розпорядження або фіз. чи псих. примус, то діяння провокатора і спровокованої особи необхідно оцінювати з урахуванням положень ст. 40 і 41 КК. Коли спосіб вчинення П. п. містить ознаки самот. складу злочину, діяння провокатора підлягають кваліфікації за сукупністю злочинів.

У разі підбурювання до пропонування, обіцянки чи надання неправомірної вигоди, дії провокатора можуть бути вчинені щодо будь-якої фіз. (у т. ч. й служб.) особи, а у разі провокації до прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди – лише щодо служб. особи публ. або приватного пра-

ва чи особи, яка надає публ. послуги, але у будь-якому випадку такі дії повинні завжди передувати виникненню у особи, яка провокується, наміру вчинити один із зазначених злочинів.

Будучи спец. видом підбурювання до вчинення злочинів, передбачених ст. 368, 368³, 368⁴ або 369 КК, П. п. може бути пов'язана і зі співучастю її суб'єкта у їх вчиненні. Якщо винний не тільки спровокував (схилив) до вчинення одного чи декількох указаних злочинів, а й організував (ч. 3 ст. 27 КК) чи сприяв (ч. 5 ст. 27 КК) їх вчиненню, його дії слід додатково кваліфікувати як співучасть у злочині за відповід. частинами ст. 27 і ст. 368, 368³, 368⁴ або 369 КК.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони П. п. є наявність зв'язку між діями провокатора і його служб. діяльністю, яку він використовує для вчинення злочину. Цей зв'язок полягає у тому, що дії винного завжди: а) обумовлені його служб. становищем і б) вчиняються всупереч інтересам служби чи інтересам юрид. особи приватного права, коли для здійснення П. п. винний використовує або ті повноваження, які безпосередньо надані йому за посадою, або ті можливості, яких він набуває завдяки здійснюваній служб. діяльності, авторитету займаної посади, її впливовості, статусності. Відсутність такого зв'язку виключає можливість кваліфікації вчиненого за ст. 370 КК. Саме за цією ознакою П. п. відрізняється від підбурювання до злочину, вчиненого заг. суб'єктом, бо якщо винний не використовує для П. п. своє служб. становище або служб. повноваження і діє як приватна особа, то відповідальність настає не за ст. 370 КК, а за підбурювання

до злочину (ч. 4 ст. 27 КК), передбаченого ст. 368, 368³, 368⁴ або 369 КК.

П. п. належить до злочинів з усіченим складом, який є закінченим із моменту вчинення провокатором дій, спрямованих на підбурення (схилання) особи до вчинення хоча б одного із злочинів, передбачених ст. 368, 368³, 368⁴ або 369 КК, незалежно від того, чи був цей злочин фактично вчинений спровокованою особою. Проте, якщо завдяки провокації такий злочин усе-таки був учинений, це не виключає відповідальності спровокованої особи за його вчинення. Лише за умов, зазначених у ч. 5 ст. 354 КК, особа, яка завдяки провокації вчинила такий злочин, як пропозиція, обіцянка чи надання неправомірної вигоди, звільняється від крим. відповідальності.

Суб'єктивна сторона П. п. – прямий умисел, бо служб. особа усвідомлює, що використовує своє служб. становище для схилання ін. особи до вчинення відповід. злочину, і бажає цього. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони П. п. є спец. мета – викрити спровоковану особу. Відсутність такої мети виключає кваліфікацію дій за ст. 370 КК і саме за цією ознакою слід відрізнити П. п. від злочинів, які полягають у підбурюванні до пропонування, обіцянки чи надання неправомірної вигоди або до прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди за відсутності при цьому мети викриття схиленого. У цих випадках відповідальність настає за підбурювання (ч. 4 ст. 27 КК) до злочину, передбаченого ст. 368, 368³, 368⁴ або ст. 369 КК. Мотиви П. п. можуть бути різними і на кваліфікацію не впливають.

Суб'єкт злочину – спец.: служб. особа як публ., так і приватного права (ч. 3 і 4 ст. 18 КК). У ч. 2 ст. 370 КК встановлено відповідальність за кваліфікований вид П. п., за наявності якого цей злочин вчиняється тільки такою служб. особою публ. права, яка є працівником правоохор. органу.

Від П. п. слід відрізнити правомірні дії, спрямовані на викриття злочину, коли за заявою служб. особи або особи, яка надає публ. послуги, якій пропонують чи обіцяють надати неправомірну вигоду, або за інформацією особи, яку підбурюють до пропонування, обіцянки чи надання неправомірної вигоди, працівниками правоохор. органів здійснюється правомірна оперативна діяльність із виявлення та затримання особи, яка вчинила зазначені дії. Правомірність таких дій обумовлюється тим, що у подібних випадках з боку осіб, для викриття злочин. дій яких здійснюються відповід. заходи, уже вчинені дії, які містять ознаки складів злочинів, передбачених ст. 368, 368³, 368⁴ або 369 КК.

Лит.: Ус О. В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину. Х., 2007; Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Х., 2013; Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Гзімчук С. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг / за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. Х., 2014.

В. І. Тютюгін.

ПРОДОВЖУВАНИЙ ЗЛОЧИН – вид одиничного злочину, який складається із 2-х або більше юридично тотожних, таких, що не збігаються у часі, діянь, що посягають на один об'єкт,

спричиняють єдиний злочин. наслідок (у злочинах із матеріальним складом) та об'єднані єдиним умислом та спільною метою. Існує і законодавче визначення П. з. як такого, що складається із 2-х або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочин. наміром (ч. 2 ст. 32 КК).

П. з. характеризується такими ознаками: 1) він складається із 2-х чи більше самот. діянь. Абсолют. більшість продовжуваних злочинів вчиняються шляхом активної поведінки – діями (напр., продовжувана крадіжка), однак продовжуваними можуть бути і злочини, що вчиняються шляхом чистої або змішаної бездіяльності (напр., коли умисне вбивство особи, яка перебуває в безпорадному стані внаслідок хвороби чи малолітства, вчинюється шляхом неодноразових актів позбавл. її їжі); 2) кожне з діянь у складі П. з. може розглядатися або як окр. злочин, або як адм. чи дисциплінарне правопорушення, аналогіч. відповід. складу злочину (напр., декілька дрібних крадіжок, які в сукупності утворюють крим. карану крадіжку). Виступаючи складовими частинами П. з., такі правопорушення втрачають свою малозначність, і разом (у цілому) утворюють злочин. діяння. Якщо ж кожен епізод вчиненого діяння сам по собі є злочином, то він не може отримувати самот. крим.-прав. оцінку, тому що є окр. етапом (епізодом) одиничного П. з.; 3) усі вчинені діяння, що утворюють П. з., є юридично тотожними (однаковими) за своїм юрид. складом, тобто містять у собі ознаки одного й того самого складу злочину або правопорушення. Під тотожними злочинами слід розуміти такі діяння, які повністю

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 17

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Харків
«Право»
2017

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2
В27

Редакційна колегія 17-го тому:

В. Я. Тацій (голова),
В. І. Борисов (заступник голови),
В. І. Тютюгін (відповідальний секретар),
Ю. В. Баулін, П. С. Берзін, С. Б. Гавриш, В. К. Грищук,
Н. О. Гуророва, О. О. Дудоров, О. О. Житний, В. О. Навроцький,
М. І. Панов, Є. Л. Стрельцов, В. П. Тихий, Є. В. Фесенко

Координаційна і технічна робота з підготовки видання:

К. А. Новікова, Д. П. Євтуєва

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016. — .

ISBN 978-966-937-048-8

Т. 17 : Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2017. — 1064 с. : іл.

ISBN 978-966-937-261-1

Видання є систематизованим зведенням знань про поняття, категорії, норми й інститути кримінального права, окремі злочини та їх групи, основні міжнародно-правові акти у сфері кримінального права. Розглядаються основні теоретичні і практичні проблеми науки та практики застосування кримінального законодавства України. Наводяться відомості про науково-дослідні установи, наукові видання з кримінального права, а також про відомих вчених України у галузі кримінально-правової науки.

Розраховане на науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, працівників органів кримінальної юстиції, а також усіх, хто цікавиться кримінальним правом.

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2

ISBN 978-966-937-261-1 (т. 17)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2017
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2017
© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
© Видавництво «Право», 2017